ИЗЛИЗА ОТ 1900 ГОДИНА

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ГОДИНА CVI, БРОЙ 7 | СОФИЯ, 1 – 15 АПРИЛ 2005 г. | ЦЕНА 0,60 лв.

http://synpress-bg.org, e-mail: synpress@abv.bg

- *За гордостта и гнева – в учението на св. Йоан Лествичник*
- Гласът на св. отци: *СВ. Йоан Лествичник за нетленната чистота и целомъдрието* стр. 4
- *Диагнозата рак – едно стряскащо предизвестие*
- *Защо Бог ни праща болести* стр. 5
- *Ранните години на еп. Иларион Макариополски* стр. 6
- *За „Българския Великден“*
- *Мъченик за вярата...* стр. 7
- *Кападокия – земя на мъченици, монаси и светители* стр. 8

Стълбата към небето

„Влезте през тесните врати; защото широки са вратата и просторен е пътят, който води към погибел, и мнозина са, които минават през тях; защото тесни са вратата и стеснен е пътят, който води в живота, и малцина ги намират.“

(Мат. 7:13-14)

„А те твърде много се чудеха и говореха помежду си: а кой може да се спаси? Иисус, като ги погледна, каза: за човешите това е невъзможно, ала не и за Бога; защото за Бога всичко е възможно.“

(Марк. 10:26-27)

Светата Църква употребява много и различни средства, за да подпъква бодро нашето разположение в трудовете на богоугаждането и съдържанието на спасението на душата, особено в тези дни на покаяние и пост. Миналата неделя тя ни предложи да честваме и да се поклоним на светия Кръст Господен, за да ни каже: не се страхувайте от кръста на самоотвержението и саморазпъването. Сега тя предлага на нашето внимание „Лествицата“ (стълбата), която възлиза до небето, дава ни и пример в лицето на нейния автор св. Йоан Лествичник.

Може би за мнозина четенето на „Лествицата“ на св. Йоан ще предизвиква страх и смущение. „Та нима може някой да се изкачи по тази стълба?“ – ще си помислят мнозина.

За човека е невъзможно, но не и за Бога, защото за Бога всичко е възможно.

Можем да поемем по пътя на духовния живот, уповавайки се на тези слова, а не на своите сили. От нас Господ изисква само според мярата на нашите човешки сили, според мярата на човешкото ни разбиране, останалото ще получим от Божията благодат, от Божията помощ.

Ето защо, пристъпвайки към четенето на „Лествицата“, не бива да си поставяме като задача изкачаването на недосегаемата й височина. Задачата на подвизаващия се е да работи за Господа през целия си живот. А какви ще са плодовете, зависи от Божията благодат.

Първото стъпало на „Лествицата“ изисква от нас определено отношение към света. Нужно е да противопоставим себе си на света. Да прокараме черта. Да се отречем от него. Първото слово на св. Йоан Лествичник е „За отричането от света“, а следващото, втората степен – „За безпристрастието“.

Онези, които се боят да направят тази вътрешна крачка, св. Йоан ободрява със следните думи: „В самото начало на отричането осъществяваме добродетелите с усилия, по принуда и с мъка; но преуспявайки, преставаме да скърбим или скърбим по-малко, а когато плътското ни мъдруване бъде победено и пленено от съдието, тогава вече ги извършваме с голяма радост и ревностно, със силно желание и божествен плам.“

През много скърби трябва да влезем в Царството Божие“ – казва св. ап. Павел. Скърби очакват и всеки новопоел по пътя на духовния живот. Прекалено силна е властта на светския живот над нас, за да можем без болка, без тъга, без скърби да отсечем вътрешните окови, свързвани ни със света. Но опитът на подвижниците ни дава надежда и сила. Той ни говори за резултата. За това, което ни очаква, ако не се спрем по средата на пътя, а „преуспеем“ и победим „плътското мъдруване“, и се издигнем над нещата от този свят. Тогава тоси подвиг на отречението ще всели в нас радост. Божественият плам ще загори в нас и светлина ще ни облее.

„Желаещите да работят истински за Христа – съветва св. Йоан – да приложат преди всичко старание, с помощта на духовните си отци и собствения си разум да си изберат подходящо място и начин на живот, път и обучение... всеки трябва да прецени кой път съответства на качествата му.“

Лествицата на св. Йоан.
Икона от манастира „Пантократор“, Св. Гора, XVI в.

Тази препоръка св. Йоан отправя не само към подвизаващите се в монашество, а и към нас, хората в света. Поелите по пътя на духовния живот в света, вътрешно отреклите се от него, макар и да не живеят в манастир, неминуемо и външно трябва да променят своя начин на живот. Нужен е и някакъв външен режим на живота, установен със „собствения разум“, но със знанието и съгласието на духовника.

„Който истински е възлюбил Господа, който истински желае и търси бъдещото Царство, който истински скърби за греховете си, който наистина помни за вечните мъки и страшния съд, който истински се боя как ще изпусне този свят, той вече никога няма да обикне нещо временно“ – пише св. Йоан Лествичник.

Пък и как да го обикне? Този горен Йерусалим, това вечно Царство – открие ли се то пред духовните очи – осветява светския живот с особена светлина. Човек вижда колко нищожни и призрачни са съблазните на света. Всички земни грижи са суета. Временното, преходното ще му се стори като съновидение. Ще разбере колко страшни са греховете против Господа. Ще разбере колко справедливо се наказват с вечни мъки душите, обикнали временното и отхвърлили Христа.

„Ако е възненавидил света, той се е избавил от огорчение. Ако някой има пристрастие към каквото и да е видимо, той още не се е избавил от него, защото как няма да се опечали, лишавайки се от любима вещ“.

В началото на човек му се струва, че да се отрече от света, означава да избере пъ, незнаещ радост.

На стр. 3

Постът, каноните и спасението

Въпросът за изясняването на същността и предназначението на поста в Православната църква е бил предмет на разглеждане през цялата история на Църквата. Това е една от причините той да намери място в творенията на почти всички свети отци и учители на Църквата, както и в изследванията на много съвременни богослови.

По своята същност постът е неразривно свързан с християнската антропология и сотириология.

Сам Бог е бил поставил предписанието за поста още в Стария Завет, като е казал: „... обърнете се към Мене от все сърце с пост, плач и ридание“ (Иоил. 2:12). Чрез поста Бог е искал да научи хората на послушание и въздържание.

Като се съобразява с това повеление, св. пророк и цар Давид в псалмите казва: „Аз се обличах във вретище, изнурявах душата си с пост, и молитвата ми се връщаше в пазухата ми“ (Пс. 34: 13) и „Колените ми изнемощяха от пост, и тялото ми се лиши от тлъстина“ (Пс. 108:24).

Дошъл не да наруши закона, но да го изпълни, Господ Иисус Христос е осветил поста със Своя пример: „...и, като постил четиридесет дена и четиридесет нощи, най-сетне огладнял“ (Мат. 4:2, Лука. 4:2). На Своите ученици Той заповядал: „Когато поститe, не бивайте намръщени като лицемерите; защото те си правят лицата мрачни, за да се покажат пред човеците, че постят. Истина ви казвам, те получават своята награда. А ти, когато постиш, помажи главата си и умий лицето си, та да се покажеш, че постиш не пред човеците, но пред твоя Отец, Който е на тайно; и твоят Отец, Който вижда в скришно, ще ти въздаде наяве“ (Мат. 6:16-18).

Като потвърждение на факта, че апостолите са спазвали поста, се явява свидетелството в книга „Деяния на св. апостоли“, където се казва: „Когато те служеха на Господа и постеха, Дух Светий каза: отделете Ми Варнава и Савла за делото, за което съм ги призвал. Тогава те, след като постиха и се молиха, възложиха ръце на тях и ги пуснаха“ (Деян. 13:2-3). Освен това св. ап. Павел се обръщал към християните в Коринт с думите: „Ние никому с нищо не туряме препъшка, за да се не опорочи служението ни, но във всичко се препоръчваме за служители Божии, с голямо постоянство, в скърби, в нужди, в утеснение, при рани, в тъмници, в скитания, в трудове, в бдения, в пости, с чистота, със знание, с дълготърпение, с благост, с Дух Светий, с нелицемерна любов“ (2 Кор. 6:3-6).

Като се уповават на Свещ. Писание и установената църковна традиция, за повечето св. отци постът е основа на всички добродетели, защото чрез него се запазва чистотата на ума и сърцето. Според тях който постът е искрено и нелицемерно, подражава на Господ Иисус Христос, уподобява се на ангелите, поражава на пророците, влиза в общение с апостолите, прави неправедното праведно и злото – добро, нечестивото – благочестиво и така придобива Христос в себе си.

Църквата е постановила спазването на четири продължителни поста през църковната година – Велик пост (Света Четиридесетница), Петров пост (от първата неделя след Петдесетница до 29 юни), Богородичен пост (от 1 до 14 август) и Рождественски пост(от 15 ноември до 24 декември). Освен това за постни са определени всяка сряда и петък и дните – 5 януари (срещу Богоявление), 14 септември (Кръстоводен) и 29 август (отсичане главата на св. Йоан Кръстител).

Въпросът за спазването и продължителността на Великия пост никога не бил подлаган на разискване и спорове в историята на Църквата.

На стр. 3

Великият покаен канон в София

По традиция през първата седмица на Великия пост след ежедневното отслужване на Великото повечерие с покайния канон на св. Андрей Критски в столичните храмове, свещенослужители и миряни се събират и в предварително определените от св. Митрополия храмове, за да се молят заедно за прошка на греховете си.

Богослужбите и тази година бяха украсени от сладкогласното пеене на свещеническия хор, ръководен от свещ. Кирил Попов.

На **14 март**, понеделник, в митрополитската катедрала „Св. Неделя" Негово Преосвещенство Знеполски еп. Николай, викарен на Софийски митрополит, прочете І част на канона на св. Андрей Критски. На **15 март**, вторник, II част от Великия покаен канон бе прочетена от архим. Наум, главен секретар на Св. Синод, в столичния храм „Св. София". На **16 март**, сряда, III част на канона бе прочетена в храм „Св. Параскева" от архим. Сионий, ректор на Софийската духовна семинария. На **17 март** последната част на канона бе прочетена от протосингела архим. Йоан в храм „Св. Седмочисленици".

Архим. Наум чете Великия покаен канон

Честване на Неделя Православна в Патриаршеската катедрала

На **20 март**, Първата неделя от Великия пост, Православната църква отбелязва тържеството на Православието, като си припомня победата над иконоборците и възтаняването на иконопочитанието през 843 г. в Константинопол. По този повод патриарх Максим отслужи в катедралния храм „Св. Александър Невски" тържествена Литургия в съслужение с Деволски еп. Теодосий, Знеполски еп. Николай, викарий на Софийския митрополит, архим. Наум, главен секретар на Св. Синод и председател на ПКСХЗЦ „Св. Александър Невски", протосингела архим. Йоан и храмового духовенство.

В своята проповед патриарх Максим припомни историческото събитие и като изтъкна високите достойнства на светото Православие, призова вярващите да пазят предадено и крепко да стоят в спасителното лоно на Православната ни църква.

Патриаршеско богослужение на Благовещение

На **25 март, Благовещение**, Негово Светейшество Българският патриарх и Софийски митрополит Максим отслужи св. Златоустова литургия в митрополитската катедрала „Св. Неделя" в съслужение с викария сн Знеполски еп. Николай, протосингела архим. Йоан и храмового духовенство.

Вътрешки работник ден храмът беше изпълнен с много християни, дошли да почетат великия Господски и Богородичен празник и да чуят архангелското благовестие. В края на службата патриарх Максим произнесе празнично слово, в което изтъкна непреходното значение на св. Благовещение като начало на нашето спасение.

Много са богослужещите приеха св. Причастие.

Монашеско пострижение в Софийска епархия

На **25 март** с благословението на Българския патриарх и Софийски митрополит Максим викарният му епископ Знеполски Николай извърши чина на монашеското пострижение в манастира „Св. Петър и Павел", с. Долни Лозен. След като отслужи вечерната, еп. Николай постригна в монашество послушницата Татяна Кънчева Иванова, на която бе дадено името Варвара. Новопостриганата монахиня ще се подвизава под духовното ръководство на преподобната игумения Вероника.

Молитвено участие взеха свещенослужители от столичните храмове, игуменът на манастира „Св. Йоан Рилски" в с. Скрино йером. Поликарп и игуменът на Дивотинския манастир „Св. Троица" йером. Пахомий с монашеските братства, както и монахини от епархията.

Храмов празник в Разлог

Към Разлог ни поведе любезната покана на архиерейския наместник о. Янко Русков за празника на храм „Св. Благовещение".

Посрещаха ни в църковния дом. Тук на 3 април ще бъде открито неделно училище за деца от 2 до 8 клас, ще се изучава Свещено Писание и църковно-църковно пеене. Отец Янко има опит в преподаването на вероучение. Негови ученици вече са студенти в Богословския факултет.

Архиерейският наместник е загрижен за духовната просвета не само на младежта. Наскоро той направи 22 нови абонамента за училища, читалища, детски градини и пенсионерски клубове, за да получават редовно „Църковен вестник".

Храмът е готов да посрещне своя празник за 66-и път. По стените му и в души отслужи о. Димитър Белчин. След това в близкия параклис „Успение Богородично" той прочете молебен канон към пресвета Богородица и отслужи водосвет за здраве.

Сутрината на **Благовещение** пристигна епархийският архиерей. Високопреосвященият Неврокопски митрополит Наталаил отслужи св. Литургия в съслужение с о. Янко Русков, о. Димитър Шеев и о. Андон Шавулев от Благоевград. Сред богомолците бяха и кметът г-н Любен Татарски, първокомпонентно настоятелство и други официални гости.

Песнопенията изпълни мъжки хор с ръководителя Владимир Белчев.

Митрополит Натанаил произнесе дълбокосъдържателна проповед, благословиха богомолния народ и раздаде всякому потребното: на когото се бяха подготвили – св. Причастие и нафора, на други – добра дума, за трети се помоли, а на децата от детската градина – иконки на Господа за благословение.

Празникът продължи в здрава домашна дом. Женският хор при храма с ръководител Пенка Мицина изнесе кратък духовен концерт. Предложена бе братска трапеза.

ЦВ

Митрополит Натанаил след празничното богослужение

Тържествено честване на св. Благовещение в Софийската духовна семинария

На **24 март** в навечерието на празника се проведоха традиционните Благовещенски четения, които този път бяха посветени на 135-та годишнина от Учредяването на Българската екзархия. Те бяха открити от Негово Високопреосвященство архим. Сионий, ректор на Семинарията. Встъпителен доклад изнесе д-р Г. Величков, преподавател в семинарията, след което ученици от горните класове се спряха на темите: „Освобождението и Екзархията", „Личностите на екзархийското дело: Антим I и Йосиф I", „Розата на Иларион Макариополски" и др. Вечерта бе отслужена вечерня с петоглебие за здраве и успех на завършващия випуск.

На **25 март** тържествен камбанен звън възвести началото на празничното богослужение в Софийския храм. Негово Високопреосвященство Ловчанският митрополит архим. Сионий. Към 9.30 ч. в храма бе посрещнат министър-председателят Симеон Сакскобургготски. Малко след това пристигнаха и просветният министър Игор Дамянов и директорът на Дирекция „Вероизповедания" при МС Иван Ж. Димитров. Вълнуващите, преподавателите и служителите на Семинарията, както и множество богомолци бяха изпълнили до краен предел храма, огласян от великолепните източно-църковни песнопения на семинарския хор. На премиера бе предоставена възможността да прочете „Символа на вярата" и молитвата „Отче наш". В своето слово митрополит Гавриил преподаде благословението на Негово Светейшество Българския патриарх и Софийски митрополит Максим и първоевтителките му благопожелания по случай празника. След изпяването на многолетствие, тържеството се пренесе от храма в двора на Семинарията, където при новоизградената фиала се състоя предаването на семинарското знаме от завършващия випуск на следващия. Семинаристите целуваха св. Евангелие и знамето с извезания на него девиз: „Вярвай в Бога – обичай България!", вземаха благословение от митрополит Гавриил и от ректора на Семи-нарията и серъкуваха с премиера.

Архим. Сионий благодари на високите гости за участието им в празника, благослови за здраве и успех завършващия випуск и пожела достойно носене на знамето на приемащия.

След това министър-председателят откри в учебния корпус компютърна зала, обоудрана по правителствената програма „Интернет-България".

Софийска духовна семинария

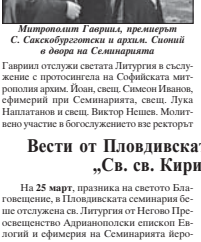

Митрополит Гавриил, премиерът С. Сакскобургготски и архим. Сионий в двора на Семинарията

Гавриил отслужи светата Литургия в съслужение с протосингела на Софийската митрополия архим. Йоан, свещ. Симеон Иванов, ефимерий при Семинарията, свещ. Лука Наплатанов и свещ. Виктор Нешев. Молитвено участие в богослужението взе ректорът

Вести от Пловдивската духовна семинария „Св. св. Кирил и Методий"

На **25 март**, празника на светото Благовещение, в Пловдивската семинария беше отслужена св. Литургия от Негово Преосвещенство Адрианополски епископ Евлогий и ефимерия на Семинарията йеромонах Антоний. По традиция след службата в двора на Семинарията се извърши предаването на семинарското знаме с образите на светите братя Кирил и Методий от завършващия 11-и випуск на техните съученици от XI клас. Слова произнесоха ректорът на Семинарията и първенците на двата випуска.

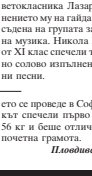

Церемонията по предаване на знамето

На **26 март** фолклорната група при Пловдивската духовна семинария с ръководител г-н Георги Найденов, които бе придружавана от йеромонах Антоний, взе участие в Националния фолклорен конкурс „Орфеево изворче" в гр. Стара Загора. Журито присъди първа награда на детската фолклорна група.

С благословението на ректора на Пловдивската духовна семинария възпитаникът й Йордан Йорданов Кирязов от XII клас взе участие в републиканското първенство за мъже по силов трибой, който се проведе в София на **26 март**. Ученикът спечели първо място в категория до 56 кг и беше отличен със златен медал и почетна грамота.

Пловдивска духовна семинария

ветокласника Лазар Кермедчиев за изпълнението му на гайда. Втора награда бе присъдена на групата за автентична фолклорна музика. Никола Найденов Чомбаслиев от XI клас спечели трета награда за вокално солово изпълнение на родопски народни песни.

† IN MEMORIAM

На **23 февруари 2005 г.** почина Негово Благословейство **свещеник ЯНКО ЛАЗОВ ДИМОВ**, бивш празничен свещеослужител по обслужване на столичните гробища.

Роден на 29 май 1912 г. в село Ковачевци, Самоковско.
Ръкоположен на 9 август 1935 г. от Негово Блаженство Българския екзарх Стефан.
Опелото бе извършено на 28 февруари.

На **24 февруари 2005 г.** почина Негово Високоблагословейство **иконом КИРИЛ п. МИХАЙЛОВ ИВАНОВ,** бивш празничен свещеослужител при столичния храм „Св. Кирил и Методий" – Красно село.

Роден на 21 февруари 1916 г. в село Дивотино, Софийско.
Ръкоположен за свещеник на 12 юли 1941 г. от Негово Блаженство Българския екзарх Стефан.

Опелото бе извършено на 1 март в храм „Св. Кирил и Методий" – Красно село от Негово Преосвещенство Знеполски епископ Николай, викарий на Софийския митрополит, в съслужение с протосингела Негово Високопреосвященство архим. Йоан и столични свещеници.

Бог да прости и упокои починалите в селенията на приведните!

Скръбна вест

Св. Синод на Българската православна църква с дълбоко прискърбие съобщава, че на 31 март 2005 г. на 78-годишна възраст се престави в Господа

Негово Преосвещенство Агатоникийски епископ Наум

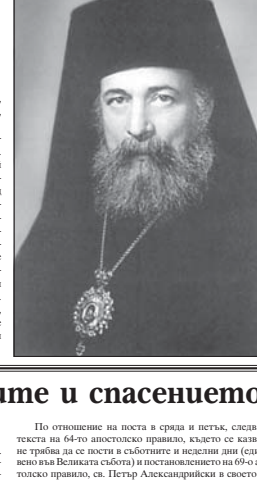

Агатоникийски епископ Наум (в мире Никола Илиев Шотлев) е роден на 24 юли 1926 г. в гр. Варна. Останал отрано сирак, през 1942 г. постъпва като послушник в Бачковската св. обител. Там на 27 септември 1943 г. е постриган в монашество с името Наум от тогавашния игумен на манастира архим. Пимен (по-късно Невроконски митрополит). През 1944 г. завършва основно образование в с. Бачково. От есента на 1945 г. е приет за ученик в Пловдивската духовна семинария, която завършва през 1950 г. На 19 май 1950 г. в храма на Софийската духовна семинария „Св. Йоан Рилски" е ръкоположен в йеродиконски чин от тогавашния ректор Смоленски еп. Тихон. От есента на 1950 г. йеродякон Наум е студент в Духовната академия „Св. Климент Охридски" в София, която завършва през 1955 г. Завършал се в манастира, през месец май 1956 г. е ръкоположен за йеромонах от тогавашния игумен Агатоникийски еп. Йона. В манастира от 1943 до 1977 г. последователно служи като клисар, свещопродавач, ключар, екскурзовод, уредник на музея, ръководител на стопанската дейност, ефимерий и заместник-игумен.

На 4 април 1965 г. по решение на Св. Синод е възведен в архимандритско достойнство от Стобийски еп. Варлаам (по-късно Пловдивски митрополит). От 6 май 1977 г. архим. Наум е предстоятел на Българското църковно подворие при Московската патриаршия. След завръщането си в България от 1 юни 1982 г. той е игумен на Троянската св. обител. Като такъв на 28 ноември 1982 г. в Патриаршеската катедрала „Св. Александър Невски" с хиротонисан в епископски сан с титлата „Агатоникийски". От 15 юли 1986 г. еп. Наум е назначен за игумен на Бачковската св. обител. На този пост остава до 15 януари 2004 г., когато е освободен по болест и му е дадено почетното звание „проигумен".

Блаженокончилият епископ Наум с вяра, усърдие, благочестие и търпение отдаде живота си в служение на Бога в Българската православна църква. Поклон пред светлата му памет!

Стълбата...

От стр. 1

Светската радост му се струва единствената радост в живота. Но това е самозаблуждение. Това е заблуда на бесовете. Тази привидна светска радост опустошава душата, става източник на унние, разочарование, безгранична тъга.

„Някои хора, които живеят в света, нерадиво ме питаха: „Как ние, живеейки с жени и заплитайки се в светски грижи, можем да подражаваме на монашеския живот?" Аз им отговорих: „Всичко добро, каквото можете да вършите, вършете; никого не укорявайте, не ощетявайте, не лъжете, никого не ще гордейте, никого не мразете, посещавайте църковните събрания, бъдете милосърдни към нуждаещите се, никого не съблазнявайте, не се доковайте до чуждо легло, бъдете доволни от вашите жени. Ако постъпвате така, не ще бъдете далече от Царството Небесно."

В наши дни този отговор на св. Йоан Лествичник има особено значение.

В днешно време манастирският живот е достъпен за мащина. Духовният живот на християнина сега трябва да протича в условията на живота в света. Те трябва да създават невидими, „духовни" манастири от своя живот, най-вече чрез молитвен подвиг. Сега мащина могат да живеят зад каменните манастирски стени, отделящи този устен свят от християнския, Божия. Но значи ли това, че не трябва да се издигат стени между единия и другия свят?

Да издигнем стените на тези невидими за човешкото око манастири чрез молитва, борба със страстите, чист живот, отричане от своята зла воля, подвизи и работа за Господа, като се уповаваме на Божията благодатна помощ. Да не осъждаме, да не лъжем, да угасим враждата в сърцата си, да бъдем милостиви и чисти по сърце – и вътрешният ни живот ще стане за нас манастир. Да градим тези невидими манастири, духовни манастири. Да се скрием в тях от суетата на света. Великият поет е благопоятно време за това. Амин.

Свещ. Йоан КАРАМХАЛЕВ

НОВИ КНИГИ

Излезе от печат новото издание на книгата

НАШАТА ВЯРА

на Синодално издателство. Този класически труд, съставен от Макариополския епископ д-р Николай и архимандрит д-р Серафим, включва изложение на свещената история на Стария и Новия завет, на православния катехизис и богослужение. Изданието е с изцяло обновени илюстрации.

Справки на телефон: 980 30 16.

Постът, каноните и спасението

От стр. 1

За неговото установяване и съблюдаване говорят св. Игнатий Богоносец, Ориген, бл. Иероним, св. Кирил Александрийски, а св. Василий Велики и св. Григорий Нисийски казват, че той е спазван навсякъде в Църквата.

Неопровержимо доказателство за древността на тоз пост се явява пасхалният кръг на св. Иполит Римски.

Постановка на въпроса за поста намира място и в каноническия свод на Църквата. Като се опира на Свещеното Писание и древната практика, Църквата в изработените от нея канони включва общите принципи заложени в тях и регламентира основни положения за поста.

Така например в 69-о апостолско правило е казано: „Епископ, презвитер, дякон, иподякон или певец, който не поости в светлата Четиридесетница пред Пасхата, или в сряда и петък, освен когато на това му пречи телесна немощ, нека бъде низвергнат, а мирянин да бъде отлъчен." Като изяснява това правило в контекста на установената църковна практика (вж. и 10-о пр. на св. Тимотей Александрийски) средновековиият каноникст Валсамон подчертава, че вкъщки задължителния характер на правилото се прави изключение за хора, които имат здравословни проблеми. По снизхождение, за тях се допуска употребата на риба, но в никакъв случай (дори и на смъртно легло) не се разрешава употребата на месо и месни продукти.

За съществуването и спазването на Великия пост свидетелства и 5-о правило на Първия вселенски съвор, който се казва, че за решаването на въпроси от дисциплинарен характер е необходимо два пъти през годината да се свикват епископски съвори, като единият да се извършва преди Четиридесетница, а другият през есента. В същия контекст са и текстовете на 29-о и 52-ро правило на Трулския съвор.

От своя страна Лаодикийският съвор определя, че пред дните на Великия пост не трябва да се извършват приноси, тайнството брак, нито да се празнуват рождени дни (пр. 49, 50, 51 и 52).

Относно въпроса кога трябва да се прекрати постът, св. Дионисий Александрийски в своето 1-во правило определя, че тоа не може да става „преди полунощ" на Велика събота (изключение се допуска само за „ония, които са се трудили много да прекарят дните без храна и от слабост изнемогнат").

По същия начин 89-о правило на Трулския съвор, както се опира на св. евангелия от Матей и Лука (Мат. 28:1, Лука. 24:1), постановява, че верните, които са прекарали дните на спасителното страдание в пост и молитва, трябва да прекратят поста „около средноощ на Велика събота". Цитираните правила на вселенските и помесните съвори и на някои св. отци показват, че установената църковна практика за спазването на Великия пост вози началото си от апостолско време. С дадените й правомощия Църквата санкционирала тази практика чрез църковните канони.

По отношение на поста в сряда и петък, следвайки текста на 64-то апостолско правило, където се казва, че не трябва да се пости в съботните и неделни дни (единствено вя Великата събота) и постановлението на 69-о апостолско правило, св. Петър Александрийски в своето 15-о правило споменава, че същият е предаден по традиция и трябва да се спазва, защото той се свързва с важни събития от земния живот на Господ Иисус Христос: срядата – „по причина на съставения от юдеите съвет за предаването Му", а петъка – „понеже Той е пострадал заради нас".

На пръв поглед сякаш правилата обръщат внимание единствено на едната страна на поста – телесната. Но, разбира се, това не е така. Правилата санкционират установената практика, според която постът включва още две важни съставки (духовния пост и молитвата), без които сам по себе си постът губи своя смисъл и предназначение и се превръща в обикновена диета. Както казва св. Йоан Касиан, само телесният пост не е достатъчен за чистотата на ума и сърцето, а необходим е и духовен пост. Църквата е установила и благословила поста, при който зеи три части са нераздело съчетани в едно, защото, както казва св. Йоан Златоуст, постът с лекарство, което е полезно само ако се прилага както трябва. За тази страна на поста говори още св. пророк Исаия: *„Те всеки ден Ме търсят и искат да знаят Моите пътища като народ, който уж постъпва праведно и не оставя законите на своя Бог; те искат от Мене праведен съд, желаят да се приближат към Бога: „защо ние постихме, а Ти не видиш? смирявали не душите си, а Ти не знаеш?" – Ето, в деня, когато постите, вие изтъкавате своята воля и от другите изисквате тежки трудове. Ето, вие постите за каранци и разпри и за да биете с дръзка ръка другите; вие не постите в това време тъй, че гласът ви да бъде чут във висината. Такъв ли е постът, който съм Аз избрал, – денят, в който човек изнурява душата си, когато навежда глава като тръст и под себе си постила вретище и пепел? Това ли ще наречеш пост и ден, Господу угоден? Ето поста, който избрах: разкъсай оковите на неправдата, разнужи въжките на яремта, и угнетените пусни на свобода и всеки ярем разкъсай; разреди хляба си с гладните, и скитниците сиромаси заведи у дома си; видиш ли гол, – облечи го, и от єднокръвния си не се крий. Тогава твоята светлина ще се яви като зора, и твоето изцеление скоро ще процъфти, и твоята правда ще тръгне пред тебе, и слава Господня ще те придружава"* (Ис. 58:2-8).

Проследявайки текстове от Св. Писание и каноните на Църквата, виждаме, че целта на поста е смиряването на човека пред Бога и усмиряване на плътските похоти и страсти.

Това още веднъж доказва, че постът е не само благочестива традиция; той е Божественo установление и средство за общението ни с Бога. Той е част от пътя на нашето спасение. Затова основанието за спазване на поста не бива да се търси в някакво законничество, а в Божия промисъл за спасението на човека.

Жасмина ДОНКОВА

За гордостта и гнева

Академик проф. Владета Йеротич е роден през 1924 г. в Белград. Завършва Медицинския факултет и специализира невропсихиатрия и психотерапия в Швейцария и Германия. По-късно учи психология и богословие. От 1985 г. е професор в катедрата по Пастирска психология към Белградския богословски факултет на Сръбската православна църква. От 1997 г. проф. Йеротич е ръководител на Пастирския консултативен център в Белград, основан с благословението на Сръбския патриарх Павле.

Гордостта не е порок и грях само на атеистите и богоборците, но и на многобройния свят, чуждаещо нехаен и равнодушен към целото на собственото си спасение. Тя се появява с не по-малка, а може би дори и с по-голяма жар в убедените теисти – хора, по своему богобоязливи, които се стараят да изпълняват прецизно всяка йота от църковния ритуал и правила. Не е малък броят на благочестивите християни, естествено и православни (според мене би трябвало да различаваме благочестието от религиозността), които са без мярка горди, уверени, че като изпълняват ревностно онова, което Църквата изисква от тях, те са нещо повече от останалите хора-грешници. Като забравят за евангелското поучение за голямата радост на пастира, намерил загубената си овца от деветдесет и деветте останали в стадото, или за по-голямата радост на ангелите за един покаял се грешник, отколкото за многото хора с праведен живот, и накрая, като забравят и за чудната радост на бащата, затичал се да посрещне изгубения си и заблуден син, който се покаял и вярвал в бащини си дом – тези горди християни падат в капана на погрешното разбиране на така наречените *заслуги*, които според тяхното убеждение са достатъчни за влизане в Небесното Царство. Те приличат на онази бяла овца, която искала да изгони черната, намерена и върната в стадото от пастира, или на онзи послушен син, който изпълнявал всички наредби на своя баща, но след това завистливо и гневно го обвинявал за това, че наградил болната брат му, изхарчил вече своя дял от бащиното наследство по блудници и безделници.

Няма по-голямо предизвикателство за човешкия ум, за човешката логика и за човешкото безумие от „безумството" на християнството, от „безумната Божия Любов" (заглавие на книга от Павел Евдокимов), от раждането на Месия в дрипи и в бедняшки обор, от Сина на скромната и чистосъдрачена еврейска девойка Мария и бедния назаретски дърводелец Йосиф, от учителя на простите галилейски рибари, подигран от юдейските книжници и фарисеи, от приятеля на блудниците, митарите и грешниците, от заплювания, бичувания и разпнатия – всичко това са „съблазни" за евреите и „безумства" за елините, за всички наши собствени вътрешни евреи и елини, чак до ден днешен. И днес всички тръсят „знаци", тичат след гадатели и астролози, всички тръсят „премъдрост", за да поразят на философите и учените, а ние, казва св. ап. Павел в Първото си послание до Коринтяни, „проповядваме Христа разпнатия" (1 Кор. 1:23). И възкръсналият Христос е още един от абсурдите на християнството, за който християнските философи и св. отци са знаели и са изказали кратки и ясни разсъждения още през III-IV век. [...]

Дали след всичко това можем по-добре да разберем парадоксалните, а за някои абсурдни думи на св. Йоан Лествичник: „Бори се и се старай да се надмиваш над своята премъдрост. Като постъпваш така, ще намериш спасение и праведност чрез Христа Исуса, нашия Господ" (Лествица 24:34).

Его защо пред Бога няма „заслуги", и защо всички наши добри дела, с които възнамеряваме да „плащаме" своите грехове и така да се препоръчваме на Бога, са само вятър и мъгла пред Него. „Защото, кой те отличава от другите? Какво имаш, което да не си получил? А щом си получил, защо се хвалиш, като да не си получил?" – ни пита св. ап. Павел в Първото послание до Коринтяни (1 Кор. 4:7). Оттук, всяка гордост в добродетела разрива охолство, както справедливо отбелязва Марко Пантич и, като перифразиращ св. отци и учители на Църквата, допълва: „Ако постим, можем да станем суетни, ако пеем хубаво, можем да бъдем тщеславни. Подвижникът може да се смята за светец, монахът заради подвига си да търсят монашески звания, свещеници, заради енорийската си дейност – по-високи степени."

Завършвайки изложението и тълкуванието на учението на св. Йоан Лествичник за гордостта, ще разгледам и една друга страст, която заедно с нея е един от седемте смъртни гряха в християнството и в същността си е тясно свързана с гордостта или пряко произхожда от нея – *гнева*.

Св. Йоан Лествичник. *Икона от манастира „Дионисий", Св. Гора, XVII в.*

Всички ние почти всекидневно се гневим. Гневим се и когато имаме право, и още по-често, когато нямаме. Най-често изливаме гнева си върху по-слабия, и то толкова повече, колкото сме по-покорни и ласкатели на онези, които са по-силни от нас. Оправдаваме гнева си с природата или пък с неразбирането, неблагодарността и непослушанието на другите хора или пък нас. Дори и тогава, когато последните от гнева ни са гарбуби за нашите близки, а те най-често действително са такива, се опитваме да се примирим със съвестта си и да се оправдаем пред другите с някакъв неубедителен и празен претекст. Казано накратко, няма никакво съмнение, че гневът е знак за нашата голяма гордост.

Християните са нападани от гордостта, раздразнителността и гнева не помалко от не-християните. Всъщност е неправилното куливиране на християнските ценности и изтъкването им пред други хора, които не знаят или не искат да знаят за тях, както и карикатурното разбиране на добродетелите, заради които заслужаваме особена Божия милост, а с това и Царството Небесно, чиито врата ще ни се отворят пред да се отворила за другите, от время на время поражда в тоз вид хора истинско бесовско нападение. Затова и изразът „съдрит човек – доброволен епилептик" е абсолютно точен.

Като психотерапевт съм виждал гняв и сред онези семейни християни, които са устоявали на силните изкушения на политагмата природа в себе си (вероятно и във всеки от нас) и са оставали моногамно верни на своя фаен партньор, приемайки тоя за съдба, а не за грешна стойност. Но когато са мисели, най-често несъзнателно, че заради непрекъснато куливиране на тази добродетел, въпреки примамливите изкушения, не са достатъчно възнаградени или похвалени от Бога или от хората, а най-често са и недостатъчно високо оценени от собствения си брачен партньор, се е случвало от време на време да изпадат в жесток гняв към своята съпруга или съпруг, като при това любовта им е отслабвала и се е стигало до загубата на еротично-сексуалното желание към партньора.

В някои други случаи на зачестил изблик на гняв (нещо, което също съм забелязал по време на дългогодишната си психотерапевтична практика) такива горделивци са преставали да ядат, излагайки на опасност дори здравето и живота си, като с това доброволно гладуване са искали да се самонакажат; в други случаи са яли прекомерно, затлъстявали са и също са достигали опасната за здравето си граница, като са се надявали от различни телесни болести. Очевидно тези хора несъзнателно са изпитвали вина заради видимите последици на своята гневливост и вместо да влязат в борба със страстите те по единствено истинския християнски начин – чрез покание, те са посягали към болестите, които сами са си причинявали, надявайки се чрез изтощението от болестта да изтощят в себе си страстта на гнева.

Много се зарадвах, когато намерих потвърждение на това мое лекарско наблюдение в св. Йоан Лествичник. Още преди VI-VII век той пише в своята „Лествица": „Аз съм виждал хора, които, разгневени, се отказвала от хранс с дъска; и с тоза си безразсъдно въздържание те притуряха отрова връх отрова. Виждал съм и други, които, недоволни по никакъв повод, възпоглъвайки се от своя гняв, предаваха се на преяждане и падаха от рова в пропастта" (Лествица 8:16). Въпреки че и в двата случая на гневливост, за които говори св. Йоан Лествичник, изглежда като че ли няма никакъв изход, аз се осмелявам да предположа, че и в двата случая, и то само ако тези гневливи хора наистина стигнат до някои физически или поточно психосоматични болести, те могат да преживеят пречистващо обръщане, съгласно мъдростта на друг един свети отец, който казва: „Единственото нещо, което може да спаси човека от неминуемото наказание за греха, е поканието и самонаказанието."

Из „Учението на св. Йоан Лествичник и нашето време"

Гласът на св. отци

Св. Йоан Лествичник за нетленната чистота и целомъдрие

* През целия си живот не вярвай на това тленно тяло и не му се надявай, докато не се явиш пред Христа.

* Не мисли, че поради въздържанието си не можеш да паднеш; защото и оня, който нищо не вкусвал, е бил свален от небето.

* Някои от онзи, които имат дар на разсъдителност, добре са определили отричането от себе си, а именно, че то е Вражда против тялото и борба против стомаха.

* При начинаещите телесните падения обикновено стават поради усладване от храните; при средните паденията стават поради надменност и поради същата причина, както и при първите; но при оня, които се приближават до съвършенство, тези неща стават само поради осъждане на ближните.

* Някои улавяват скопците по природа, че са се избавили от изтезанията на плътта; а за улавяжав всекидневните скопци, които с разум, като с нож, са се обучили да се скопяват.

* Аз съм виждал падналиневолно; а и такива, които доброволно желаят да паднат, но не могат; и аз считам последните за по-окаяни пред оня, които падат всеки ден; защото, нямайки възможност да съгрешат, те желаят греховното злосмрадие.

* Онзи, който пада, е жалък; но по-жалък е онзи, който и сам пада и другиго уличи към падение, защото той ще носи тежестта за две падения и тежестта на сластолюбието на другия. (Вж. слово 26, т. 126)

* Не мисли да победиш беса на блудството с Възражения и доказателства; защото той сам много убедително оправдания, тъй като Воюва против нас с помощта на нашето естество.

* Който иска да се бори със своята плът и да я победи със собствени сили, той напразно се подвизава; защото, ако Господ не разори дома на плътта похоти и не съзида душевния дом, то напразно бди и пости онзи, който желае сам да го разори.

* Предстани пред Господа немощта на своето естество, съзнавайки във Всичко своето безсилие, и ти неусетно ще получиш дара на целомъдрието. [...]

* Според определенето на разсъдливите отци, едно нещо е появяване на помисъл, друго е общуване с него, едно е съгласяване, друго – пленяване, едно е борба с него и друго – тъй наречената страст В душата. Те, блаженте, определят, че появяване (*прилог*) е обикновена дума или образ на някой предмет, който се явява за прав път В ума и Влиза В сърцето; а *общуване* е събеседване с явился се образ – страстно, или безстрастно; съгласяване (*пожелаване*) пък е съгласие на душата с явилата се мисъл, съединено с услада; *пленяване* е насилствено и принудително уличане на сърцето, или продължително мислено събиране с предмета, разоряващо нашето добро състояние; *борба* наричат равнество на силите на борещия и боримия В борбата, дето последният доброволно или побеждава, или бива победен; *страст* наричат Вече самия порок, който от дълго Време се е Вгнездил В душата и чрез навика е станал като естествено нейно свойство, тъй че тя Вече доброволно и сама се стремиш към него. От Всички тези състояния První е безгрешно; Второто не е съблазнем без грях; а третото се съди според състоянието на подвизаващия се; борбата става причина за Венци или мъчения; пленяването иначе се съди Във Време на молитва, иначе В друго Време, иначе по отношение на безразлични предмети, т. е. ни лоши, ни добри, и иначе В лошите помисли. А страстта, без съмнение, е осъдителна Във Всички случаи и подлежи или на съответно покаяние, или на бъдещи мъки! Но който се отнася към První (т. е. към появяването на мисъла) безстрастно, той извеждъ отсича Всичко следващо.

Из „Лествицата", стихал 15

ВЯРА, ЦЪРКВА, ОБЩЕСТВО

Диагнозата рак – едно стряскащо предизвестие

Ваше време нито едно заболяване не предизвиква такъв ужас и отчаяние у хората, както ракът. Въпреки че съвременната онкология разполага със средства за ранна диагностика в доклинически период и за пълно изцеление на заболяването, у човека, получил такава диагноза, а и у неговите близки тя предизвиква паника и чувство за обреченост. След първоначалното лутане между „Това не може да е вярно!“ и „Защо на мен?“ човек неизбежно стига и до въпроса: „Ами сега какво да прав?“ Най-общо три са посоките, в които може да поеме, за да изживее оставащото му време живот.

Да си поживееш като за последно

Невярващият човек, за когото човешкият живот продължава до смъртта и после – нищо, най-вероятно ще реши да вземе всичко от оставащите му дни живот. Това за никой може да означава да си поживееш без всякакви задръжки, да се отдадеш на разгулен живот. За друг – да направи всичко, което е искал, но по една или друга причина е отлагал и не е успял да направи, например да предприеме четвъртото пътешествие, да остави омразната си професия и се заеме с нещо, което винаги е искал да прави. Този подход към живота може да е гневна реакция срещу *несправедливата съдба*, но може да бъде и последен опит човек *да бъде себе си*, да следва сърцето си, да отхвърли подменената си същност и подменения си живот и да стане онова, което винаги е искал, но не е посмял да бъде. Този подход към оставащото време живот може да има напълно егоистичен характер, но може да приеме и алтруистична форма: човек да се отдаде на дарителство и милосърдие, да подобри отношенията си с ближните, но дори и в тези случаи ще е воден не от мисълта за отвъдния свят и Божия съд, а от стремежа да остави някаква трайна диря след себе си на земята.

Трябва да оздравеем на всяка цена

Втората посока, по която може да поеме човек с диагноза рак, е медицинската. Тогава всички усилия на болния се насочват към изцерение на тялото на всяка цена. Човек усилено търси различни методи за лечение, чете различна литература, свързана със заболяването му, консултира се и прибягва към грижите на различни специалисти и неспециалисти. Насочва се и към нетрадиционни методи на лечение и лесно става плячка на всякакви шарлатани, които злоупотребяват с отчаянието, желанието за излекуване на всяка цена и слепата вяра към всеки, който обещава чудодейно изцерение. В отчаянието си такъв човек може да прибегне и към Църквата, за да потърси помощ, но воден от суеверни представи за магическо изцеление, а не от истинска вяра и готовност да приеме Божията воля за себе си.

Време е за покаяние

Третата посока, в която човек може да поеме, е духовният път. Болният взпреима своето заболяване като Божия воля за себе си, като повик към затъналата му в суетни грижи и забрава душа: *„Стани, защо спиш, кряст прилижава“* (Покаен канон). Като напомняне, че земният живот е само подготовка за вечния.

Всяко заболяване има свой смисъл. Изправа се, за да спре развитието на една или друга страст и безсмислено суетене. Когато човек не се вслушва в никакво вразумление, Бог изправа болести, *„за да отведе душата му от пропаст и живота му от поражение“* (вж. Иов. 33:14-26).

Има заболявания, които скоропостижно водят до смърт и не остава време нито да продължаваме да грешим, нито за себеизправяне. Има болести, които дават възможност с мъчеческо страдание и търпеливо понасяне на болките да изкупим греховете си. Има заболявания, които лишават човека от слух, от зрение, от способност да говори смислено, да разсъждава, да упражнява свободно волята си... Има заболявания, които правят невъзможно прибягването до църковните тайнства, тъй като то предполага съзнателен избор и способност за самоанализ.

Бог може да отгоре една душа и в пълно здраве, внезапно, без предвестие, но в случаите с диагноза „рак“ Бог милостиво дава отсрочка за покаяние и изправяне на мислите и живота. Смъртта може да настъпи след няколко седмици или при успешно лечение да дойде след 15-20 години, а може да настъпи и след десетгодишни поради друго заболяване или старост. Не това е важно в случая, а фактът, че Бог ни призовава към покаяние за целия ни досегашен живот. Колкото и да е тоя време, то ще е достатъчно за подготовка за предстоящата среща с Христа.

В този контекст диагнозата „рак“ следва да се възприема не като наказание, а по-скоро като милост Божия, като едно стряскащо душата съществена категоричност предизвестие от Небето, че Бог ще призове душата на съда. При това трябва да поясним, че „известяване“ не означава непременно бавно умиране. Никога не бива да се изключва и възможността от пълно изцеление с чисто медицински или църковни средства, каквито случаи има много. Важното при диагноза рак е духовният повтарт, който неизбежно настъпва в душата на болния, процеността, която той прави на живота си, на ценностната си система, на себе си.

Разбира се, елемент от грижата за спасението е и милосърдието и дарителството и християнското отношение към ближните, но при християнина те не са самоцели, а за да се изпълни Божията воля *(„Бъдете милосърдни, както и вашият Отец е милосърден“)* и с оглед на спасението, понеже е казано: *„Блажени милостивите, защото те ще бъдат помилувани“* (Мат. 5:7).

Грижата за спасението не изключва и грижа за телесното здраве, изхождаща от християнското разбиране за великото достойнство на човешкото тяло (вж. 1 Кор. 3:16; 1 Кор. 6:19). Човекът има свещен дълг да пази своя живот и своето тяло (вж. Ефес. 5:29). В случай на заболяване трябва да се обръщаме към лекаря, защото *„Господ го е създал, и лекуването е от Вишния“*; *„Господ е създал от земята лекарства, а благоразумен човек не ще ги пренебрегва“*. Но тази грижа трябва да е съчетана с жертва на покаяние (вж. Прем. Сир. 38:1-15) и грижата за тялото да е с оглед на душевното здраве и спасение.

За всички рано или късно ще дойде краят на земния път, но за християнското съзнание важното е не колко дълъг се е оказал той, а доколко подготовени ще се изправим на прага на Вечността; в какво състояние ще намери смъртта оканата ни душа. Дали ще ни застигне във време на свада, разгулна нощ, в безпаметно състояние, умопомрачение, или ще ни свари във време на молитва, след покаяние и приобщаване с Христа.

Александра КАРАМИХАЛЕВА

Ролята на лекаря онколог

Първата и най-важна задача пред онколога е да избере и проведе правилното лечение, та доколкото е възможно да продължи времето на активния живот на болния, а е това и времето за покаяние. Дори и случаите, когато болният не избере пътя на вярата, а е светски мислещ човек, задължението на онколога да удължи живота на болния остава, тъй като така му се предоставя възможност да се обърне към покаяние.

Като излиле предния стреса, който диагноза рак предизвиква у болния, лекуващият го онколог трябва да бъде изключително внимателен по отношение на психическото му състояние, да не допуска той да изпадне в отчаяние, в унние и да прибегне към самоубийство. Същевременно не бива и да го заблуждава относно естеството на заболяването и прогнозите за резултата му и възможностите за лечение, като така го лишава от възможността да изживее пълноценно, според разбирането му, дните си.

Друга важна задача пред лекаря е да не допуска, а още по-малко да насърчава болния да прибягва към окултни методи на лечение, да не допуска той да се отдаде на мистика, суеверие.

Неспособността на онколозите достъпно и разбираемо да обяснят на болния и близките му сложната етиология и патогенеза на заболяването; широко разпространеното убеждение, че ракът е неизлечим и не на последно място многобройните публикации за накакви чудодейни народни или чуждестранни средства за лечение правят хората суеверни по отношение на рака. А суеверието освен че е пагубно за душата, не полага и на пътята, тъй като бави или осуетява адекватната лекарска намеса и ускорява смъртта.

Защо Бог ни праща болести

*Е*днӑква вреда на душата се нанася и в двӑта случая: и когато плътта е непокорна и поради излишество от здраве се предава на неистови изтлявания, и когато поради мълчателна болест е изнурена, отпаднала и неподвижна; защото душата при такова състояние на тялото няма въможност да повдигне взор нагоре, по небоя е заета с изтляването на бо̆ката и отсъжда поради страдащото на тялото. Целят живот да бъде време за молитва.

Св. Василий Велики

*П*о-голямата чест от болестите ни са по причина на греховете. Затова най-доброто средство за прӗраждане и изцеление от тях е да не грешим.

Грехът поразява не само душата, но и тялото. В някои случаи тоба е съвсем очевидно. В други, макар и да не е така явно, истината, че болестите на тялото вй всички случаи са от греховете и заради греховете, си остава.

Грехът се извръща в душата и я прави болна, но тъй като душата дабӑ живот на тялото, то и животът от болната душа не е здрав. Дори само заради тоба, че грехът предизвиква мрак и тъма, въздӗйствието му въ̆ху крӑта е неблагоприятно, а в нея е телесното здраве. А припомнии ли си, че грехът отделя човека от Бога – Източника на живота, и го вкарва в разрез с всички закони, действащи в него самия, и в природата, то чудно е, че изобщо грешникът остава жйв слӗд греха. То е поради милостта Божия, очаквадаща покаяние и обръщане. Следователно болният, преди да предприеме какво̆то да е, трябва да повърза са се очисти от греховете и да се примири в съвестта си с Бога. Тоба ще прокара пътя и къ̆м благоприятното въздӗйствие на лекарствата.

Известно е, че е жйвял някакъв прочут лекар, който не пристъпвал къ̆м лечение, докӑто болният не се изповяда и причасти със св̆. Тайни. Колкото по-тежко било заболяването, тобӑква по-настойчиво изисквал тоба.

Св. Теофан Затворник

*З*дравето е дар Божий, но не винаги тоз̆и дар е полезен. Както всяко страдание, болестта има сила да ни очисти от душевната сквернота, да заглади греховете ни, да смирява и смекчава душата ни, да ни застави да се замислим, да осъзнаем нашата немощ и да си спомним за Бога. Затова болестта е нужна и на нас, и на децӑта ни.

Св. Серафим Саровски

*П*онякога болестта ни обзема, за да пробуди заспаната душа.

Св. Серафим Саровски

*А*ко си болен, то повикай опитен лекар и се въповярвай от предписаното ти лечение. За тази цел от земята произлизат толкова много полезни растения! Ако ги отхвърлиш поради гордост, ще ускориш смъртта си и така ще станеш самоубиец.

Бл. Йероним

*Г*оспод ти изпраща болест независимо от предишните грехове и не толкова за наказание, колкото от любов към тебе, за да те отвърне от греховния живот и да те постави на пътя на спасението. За това благодари на Бога, Който се грижи за тебе.

Игумен Никон

*С*лед̆ва да отбележим, че св̆. отци преподрьвали освещаване на приемането лекарство. Така прет. Варсанурий Великия препоръчал на един ученик да приема лекарството със̆ светена вода. Същият старец при боледуване не съветвал да се моли усилено за изцеление, защото не знаем какво е полезно за нас.

*Н*ай-добрата благодарност ком Бога за оздравяването ми е в тоба – да Му служиш през останалите дни на живота си, като изпълняваш заповедите Му.

В болестта си не пожелавай смъртта, защото тоба е грехо̆но.

*Г*оспод от любов̆ ком нас изпраща болести и скърби на всеки според силите му, но даба и търпение, за да ни направи съучастници в Своите страдания. Който тук не е страдал рада Христа ще страда от угризения в бъдещия вӗк. Можем ли да засвидетелствай с̆овӑта любов̆ къ̆м Христа с̆ търпение в болестите и скърбите, но не си го направи, а си избягва всякакви скърби... Не в гнева си, не за наказание ни изпраща Господ болести и скърби, а от любов̆ ком нас, макар и не всички хора да разбират тоба.

Св. Пимен Многоболезнени

† *Доростолски митрополит ИЛАРИОН*

Ранните години на епископ Илариoн Макариополски

Човек се учи на добро от всичко, на вяра и родолюбие – най-вече от изтъкнати личности. Ето защо по случай 130 години от смъртта на приснопаметния духовник Илариoн Макариополски редно е да си припомним някои моменти от ранния му живот.

Според родословното дърво на еп. Илариoн Макариополски родът му по всяка вероятност започва от Кесария Кападокийска – Мала Азия, където и сега има българи, потомци на никогашните заточеници от времето на св. патриарх Евтимий. Родоначалник бил младежът Андроник от Имперетинско (Южна Русия), който живял в Кесария Кападокийска. Занимавал се с търговия. Като се отворила войната между Австрия и Турция през 1683 г., ведно с брат си оставил търговията, накупил коне и мулета цял керван и станали интендантите на турската войска, така стигнали до Виена. Като привършила войната, прибрали се в България. Андроник отива в Балчик, после в Горна Оряховица, където се занимава с търговия. Оженил се, имал дъщеря – Иван и Христо. Иван отишъл в Арбанаси. Христо имал двама сина – Михаил и Димитър. Михаил след смъртта на баща си и брат си се преселил в гр. Елена. Тук се задомил за девойката Дойна. Имал няколко синове. Най-голеният бил Анцом (после станал свещеник), а след него бил Стоян. Тоци Стоян Михаилов бил кмет и черковнучилищен настоятел, оженил се за Йордана, дъщеря на х. Стоян Топала. Имал две дъщери и седем сина. Стоян е вторият му син (кръстен на дядо си по майка), бъдещият монах Илариoн. Роден е през м. септември 1812 г., гальовно наричан Ончо.

През 1816 г. еленчани с жените си отишли на поклонение (хаджилък) в Йерусалим. С тях бил и Стоян с жена си и четвъртогодишния си син Стоян – Ончо.

Тия сведения за родословното дърво на Илариoн са от нетовия чичо Никола Михайловски (бащата на Стоян Михайловски).

Ончо бил на осем години, когато го дали да се учи при даскал Дечо (сетне свещ. Андрей Робовски, ревностен проповедник и свещенослужител като баща си поп Дойно – „пламенен ученик на отец Паисий“).

Това сведение е в подкрепа на предишното, че отец Паисий Хилендарски сред посещението си с „История славянобългарска“ е дошъл в Елена, в Хилендарския метох. А предишното разказва, че отец Паисий завършил живота си в манастир между две реки. Такъв е Марянският манастир, на 6 км източно от гр. Елена по пътя за Котел. А поп Андрей Робовски бил пламенен ревнител на славянобългарското четене и пение в Елена; не позволявал на гръцки да се чете и пее, за всеки седем пъти бил аферсван от Търновската владика.

През 1825 г. Ончо бил даден в Търново при знаменития чохаджия Цаню Тряванлията да учи чохаджилък (кожухарство). Ончо изкарал „чираклъка и калфалъка“ и с бащин капитал отворил свой чохаджийски дюкян, а в дена от „одите“ на старите търновски „заница“ издържал калфи и чираци, между които бил и по-малкият му брат Михал. Бъзпитан във вяра и благочестие в родния си дом и в училище, Ончо в свободните часове от деня четял религиозна книжнина. Не следъ дълго време той напуснал търговията в Търново, прибрал се в Елена. Родителите му го препоръчали на духовника Арсений при Хилендарския метох в града, на когото в онова време гостувал хилендарският проигумен Дамаскин.

През есента на 1831 г. с двама хилендарци Ончо заминал с ниоан поклонници за Хилендарския манастир в Света Гора. От Елена поклонници за Света Гора тръгвали винаги на 9-10 юмври, за да бъдат там на празника на манастира „Въведение Богородично“. На следващата година в Хилендарския манастир Ончо приел монашество с името Илариoн (по сведения от архива на С. Раковски).

По онова време в кулата на Хилендарския манастир бил затворен един монах. Сутрин и вечер один от служителите на манастира му носел вода и хляб. Младият монах Илариoн се заинтересувал кой е затворникъ и отишъл да го види. Разговорът с него тъй се понравил на Илариoн, че поискал той да изпълнява задъжженото сутрин и вечер да му носи хляб и вода. Намерили се обаче манастирски хора, които писали до Цариград на патриарха за тази услуга на младия монах и последвало нареждане никой да не посещава този затворник освен определения манастирски слуга. Илариoн тръгвало да се подчини. Кой бил този затворник? – Архимандрит Неофит Петрович.

Илариoн обичал просветата и постъпил в родното училище в Карея – където е централното управление на Света Гора. Там в продължение на две години изучавал гръцкия език. През 1834 г. заминал за остров Андрос, один от Цикладските острови на Бяло море, и постъпил в училището на прочутия педагог и философ Теофил Каври. По-сетне Илариoн взел братята си Никола (бащата на Стоян Михайловски) и Димитър да учат при Каври. Там постъпили и други родолюбиви български младежи. Гръцките ученици се държали надменно. Едни казвали, че българите трябвало да се слеят с гърците, други – че българите имали цигански произход, трети говорили на гръцки говорят със злобаротив славяните. Балканският полуостров бил гръцки и малките народи: българи, власи, албанци, трябвало за се „слеят с благородния гръцки народ“. По време на обяд один ученик грък, като четял никои исторически летописи, проучел за победата на хан Крум над император Никифор и викнал истерично: „Как е възможно один варварин да изпрати на Константинополи императора до него ученик българин? Не е ли българите да очакват нещо добро от гърците?“

Професор Каври, „захласнат фанатик грък“, изпаднал в страшна ярос, отричаща Божественото достойнство на Иисус Христос. Никои от българските ученици се увлекли по просвета на Каври, но скоро се осъзнали. Оставили Стоянчо Чомаков да посещава стъранието на теосевите (теосевіа – богопознанието) сретищ, за следи какво говорят за българите. Уязвиха това, тоесвистите много намразили българите. При все това българските ученици били сочени като първите християни за пример на благочестие и гръцките казвали на своите въпитанници, че трябва да се учат като „дебелодрешковците“, така наричали българските ученици, защото носели дебели шаечни дрехи. Българските ученици четели съобщения във вестниците, че гръцките владици из българските предели правят дарения на гръцки училища и болници, и се възмущавали, знайки че „парите със сила са ги смъкували от гърба на българите“. При всичко това, насъчените от Илариoн Михаилов и Иван Добрович от Сливен, основали тайна родолюбиво дружество „Славянобългарско ученолюбиво дружество“, което да работи за „свестяване“ на българския народ с просвета. Уставът на дружеството ощи веднъж бил съдейства гръцките владици из България и заместварено им с български“. Членуваните ученици се задъжлавали ежегодно с членски внос 10 гроша, та когато се набере капитал, от лихвите да се издържа българското училище за учители в Белград. За председател на дружеството избрали Захарий Струвски, за деловодител – Иван Добрович, касиер – Ст. Чомаков, членове – Илариoн, братята му и много други. Два пъти в семейната се събирали да четат преводи от църковнославянски. Илариoн четял и превеждал на български. За да не бъдат преследвани, трябвало да се „скрие с благородния гръцки народ“. По време на обяд сетне учили грък, като четял никои исторически летописи, проучел за победата на хан Крум над император Никифор и викнал истерично: „Как е възможно один варварин да изпрати на Константинополи императора до него ученик българин? Не е ли българите да очакват нещо добро от гърците?“

Професор Каври, „захласнат фанатик грък“, изпаднал в страшна ярос, отричаща Божественото достойнство на Иисус Христос. Никои от българските ученици се увлекли по просвета на Каври, но скоро се осъзнали. Оставили Стоянчо Чомаков да посещава стъранието на теосевите (теосевіа – богопознанието) сретищ, за следи какво говорят за българите. Уязвиха това, тоесвистите много намразили българите. При все това българските ученици били сочени като първите християни за пример на благочестие и гръцките казвали на своите въпитанници, че трябва да се учат като „дебелодрешковците“, така наричали българските ученици, защото носели дебели шаечни дрехи. Българските ученици четели съобщения във вестниците, че гръцките владици из българските предели правят дарения на гръцки училища и болници, и се възмущавали, знайки че „парите със сила са ги смъкували от гърба на българите“. При всичко това, насъчените от Илариoн Михаилов и Иван Добрович от Сливен, основали тайна родолюбиво дружество „Славянобългарско ученолюбиво дружество“, което да работи за „свестяване“ на българския народ с просвета. Уставът на дружеството ощи веднъж бил съдейства гръцките владици из България и заместварено им с български“. Членуваните ученици се задъжлавали ежегодно с членски внос 10 гроша, та когато се набере капитал, от лихвите да се издържа българското училище за учители в Белград. За председател на дружеството избрали Захарий Струвски, за деловодител – Иван Добрович, касиер – Ст. Чомаков, членове – Илариoн, братята му и много други. Два пъти в семейната се събирали да четат преводи от църковнославянски. Илариoн четял и превеждал на български. За да не бъдат преследвани, трябвало се „скрие с благородния гръцки народ“. По време на обяд сетне учили грък, като четял никои исторически летописи, проучел за победата на хан Крум над император Никифор и викнал истерично: „Как е възможно один варварин да изпрати на Константинополи императора до него ученик българин? Не е ли българите да очакват нещо добро от гърците?“

Училището на еретика Каври било закрито през 1839 г. по нареждане на правителството. Наши учащи се българи, като долавяли това преди завършване на първото полугодие, още през 1838 г. напуснали училището и се преместили в Атина. Като се закрило училището на ересоначалника, Патриархията наредила всичка учили се в това училище, включая и Илариoн, да бъдат подложени на изпит от богословска комисия, председателствана от ректора на Куручешменското училище. След това цели недеели от сабя-та на патриархската пръчка били заставени да покланят ересоначалника, съгрешили и учениците му, след кое-то били приемани в Куручешменското училище. По същото време в това училище са се учили Сава Ст. Раковски от Котел, Сава Илиев от Сливен и много други. Дружбата на Илариoн със Сава Раковски тогава се е затвърдила. Илариoн бил предан на това дружество и за добрия успех на един изпит Сава Илиев бил нарочен от ректора на училището „евкарпидос“, а Илариoн го побъларил – Доброподни. Наистина ревностни мали българи били Илариoн като духовник и неговите съучленици, едни от първите общественици във възраждащата се тогава България...

През 1848 г. в Солун мокъв Илариoн бил ръкоположен за дякон от митрополит Йероним на 22 септември и на следващия ден за йеромонах. Назначен бил за писар в Патриархията. Превел от руски на българско-славно учение или съкратено Христианско богослоВие“ от митрополит Платон. Поискал да замине да учи в Русия. Патриархът отказал да му съдейства под предлог, че нямало обичай духовници да се учат в Русия. Той напуснал писарската длъжност и почнали тежките години на неговото проучване на дело „Церкви и Отечеството на Русия“.

Във зръфа със 130-годишнината от блажената кончина на епископ Илариoн Макариополски и честването на този юбилей в родния му град Елена Доростолският митрополит Илариoн е написал поредица от статии, които „Църковен вестник“ ще представи в три поредни броя.

ДОСТОЙНИ АРХИЕРЕИ

Пелагонийски митрополит Евстатий

120 години от блажената му кончина

Отбелязвайки подобаващо 135-годишнината от учреждаването на Българската екзархия, с чувство на признателност си спомняме за Всички онези архиереи, духовници и миряни, пожертвали живота и силите си за изграждането и утвърждаването на Българската църква като институция. Един от тези труженици е Пелагонийският (Битолски) митрополит Евстатий, който отдава и своето послужение, и служението си на Светата ни Църква.

Светското му име е Георги Димитракиев. Роден е през 1832 г. в с. Голямо Белово, Пазарджишко, в семейство на търговец. Първоначално образование получава в килийното училище в родното си село, след което учи в гр. Пловдив. През 1850 г. постъпва като послушник в Рилския манастир, където съдента година е постриган в монашество с името Евстатий. През 1853 г. се премества в Зографския манастир в Света Гора, където игумен по това време бил архимандрит Натанаил (по-късно Пловдивски митрополит). На манастирски разноски продължава образованието си в Богословското училище на о. Халки, а след това и в Духовната семинария в гр. Яш, Румъния. Впоследствие завършва Киевската духовна семинария, след което е приет за студент в Московската духовна академия. Дипломира се през 1866 г. с научната степен „магистър на богословието“. През същата година слуша лекции по философия в Берлин, а от есента на 1867 до 1870 г. следва медицина в Париж. Завършайки се в Зографския манастир, отец Евстатий е инициатор за откриването на манастирско училище и болница. Оценен по достойнство от българския екзарх Антим I, който по това Време търси сред българското духовенство ерудирани богослови, които да бъдат ръкополагани за български архиереи, младият духовник е извикан в Цариград. На 20.09.1872 г. в българския храм „Св. Стефан“ той е канонически избран и хиротонисан за Пелагонийски (Битолски) митрополит от Екзарх Антим I и архиереите: Пловдивски Панарет, Самоковски Доситей и Варненски и Преславски Симеон.

Поради отказа на турското правителство да причисли Битолската епархия към Българската екзархия, той е въпрепятстван да замине и да поеме управлението на епархията си. От 1874 до 1878 г. митрополит Евстатий е управлявал Пиротско-Нишавска епархия. Там той организира и възлавява народното движение срещу политиката на сръбските окупационни власти, заради което е арестуван, а през м. юни същата година е екстрадиран в Крушевац. Скоро след това с официално искане от страна на Руската главна квартира е освободен. Награден е с императорския орден „СВ. Анна“ – II степен. След Освобождението на България, през 1879 г. той е народен представител в Учредителното народно събрание във Велико Търново. За кратко след това митрополит Евстатий е и ректор на Самоковското богословско училище. През 1883 г. се установява да живее в Българската екзархия в Цариград, а от началото на 1885 г. до смъртта си е управлявал Одринска епархия. Почива през 1885 г. в Цариград, където е погребан.

Борис ЦАПОВ

ЛИЧЕН АРХИВ

За „Българския Великден“

Завършват се 30 години от излизането на книгата „Българският Великден или страстите български“ от Тончо Жечев. Макар и писана от светско лице и от светска гледна точка, все пак тази книга беше крачка напред в реабилитацията на църковната тематика по време на комунистическия режим. Полезливе тогавашното писмото да автора от скеш. Рангел Еленков, за да припомним тоз принос в духа на неговото време.

До господина Тончо Жечев,

Моля да чуете мнението на един Ваш читател на книгата Ви „Българският Великден“ и да го приемете като едно разнообразие или развлечение в живота.

Вашето заявление… „постигнатото е далеч от намеренията“... говори за стремеж към съвършенство. Аз обаче съм предоволен от книгата Ви и я нареждам в числото на любимите, с благодарност, че попадна в мене.

Отегчавал съм се често от книги с подобно съдържание, повтарящи вече четени исторически факти. Вашата книга ме увлече, като нещо съвсем ново за мене. Това, що съм чел от академик М. Арнаудов и патриарх Кирила е хубаво, но в сравнение с Вашата книга, ми се е сторило сухо. Книгата сте написали, ако може така да се каже, на лирико-романтичен език, подобяващ Гергановия букет от 25 цветя. Лицата и фактите сте разгледали разнообразно – подкрепено всичко с факти. Чувства се, че писаното е минало не само през ръцете и разума, а преди всичко през сърцето Ви.

Две мисли особено ми харесват, които си считам за ядката на Вашата книга: „Ще узреем ли да разбираме безкрайната перспективa и сложност на историята, в която са на своето място и Екзарха и Караджата, и Раковски и Кръстевич, които в своята съвременност са люти противници, а с времето ги виждаме впрегнати да теглят нелеката кола на историята.“

Досега се говореще и пишеше, че свободата искала само Караджата. За първи път слушам от светски човек да каже една истина по такъв категорически начин. Моите почитания! Други неща, които са ми направили впечатление:

„Златото на политическата отсътъка, направена навреме, не струва и пукната гроша, след кеф е изтърван моментът.“ Нещо аналогично има в „Историята“ на Н. Станев, където е казано, че не е добър политик-държавник онзи, който пропуска исторически момент с невнимание – Фердинанд не е съгласен с линията Мидия-Енос, бленува за Цариград.

„Додето тоз въпрос се състоюше в гоненето на гръцките владици ний бяхме единодушни и пълни с огън... но щом се реши въпроса и влезе във втората половина, в половината на нареждането, ние се смаяхме и останахме с отворени уста, сега никой не знае... какво трябва да се прави.“ Тези умни думи на Т. Икономов имат валидност и сега. Или: борбата за определена цел е съвсем различно нещо от утвърждаването и подреждането на същата.

Характеристиката Ви за Т. Икономов по повод казаното от него: „Ний забравяме, че без нас днешното правителство не щеше да бъде тиранически... че ний сме го бутали и вкарали в този път...“ „Тези думи подходят повече на философ, отколкото на политически опозиционер“, ще бъде ясна и пълна, ако се вземе под внимание, че Т. Икономов говори като един добър християнин, за когото всеки човек със своите грешки в малка или голяма мера допринася за дисармонията на живота, на света. Пак именно заради неговото вярно следва да се отнесат думите Ви към него: „По характер той не е за времето си. В него имаше нещо от „човека на всички времена“. – Добрият християнин е човек универсален.

Много ми допадат всички цитати от Т. Икономов и П. Славейков, отнасящи се до защитата на доброто и високо морал. Двамата заедно с К. Леонтиев, ако не съм в грешка, ненавиждат западната цивилизация именно от страх да не се разложи нравствено народът ни. И прави са били. Примерът на Гергана е найхубавата илюстрация на стария морал, който, съпоставен с днешния, е прекрасно илюстриран чрез иронията на В. Джекерахов: „Жив да си, аго, ако, ваеми ме“. Този морал е добре защитен с думите на Гергана:

Тез живи цветя няма ги вьв вашите, аго, градини.
Там всичко расте насила и дето расте там вене...

За мене естествените цветя са селския патриархален бит, сравнен с модерния в Стамбул, от който се отвращават К. Леонтиев, Славейков и Икономов. На мене като на свещеник наймного ми харесва книгата Ви заради силно подчертаните етични всъгледи. Найпечалното явление в наше време е, че много млади хора не правят разлика между добро и зло. А книги с такава тематика, които да подтикват младежите към нравствен възход, липсват.

Книгата Ви е обективна. Тези думи може да каже само човек, начетен като Вас, затова те звучат от моите уста относително, доотолкова доколкото се проследяват познанията ми.

С риск да Ви отегча, ще направя и някои сравнения.

Макар да ми е неприятна констатацията ви, че нашият народ е безбожен, трябва да призная, че с малки изключения и това е истина. Това го казвам като илюстрация на Вашата обективност и моята търпимост и разбиране на тази обективност. Но може ли да се нарече обективност стремежът на Вашия колега Стефан Каракостов в книга „Левски“ непременно да убеди читателя, че поп Кръстю е предател на Левски? Като червена нишка минава през цялата книга целта непременно да се докаже нещо недоказано. Не ме дразни фактът, че при 120 души попове, умрели за свободата на България, чиято заслуга не се подчертава съвсем ясно, е указал един поп и предател, а ме дразни субективният подход на автора на „Левски“. В книгата се казва, че при срещата си със заптието по пътя Ловеч-Севлиево, на въпроса – къде отива – Левски за пръв път не съобразил какво да отговори и се самопредал, като казал, че **отива на лозито да види какво става с торта** (посред зима тор!). Същото заптие, което вероятно е имало задача на разузнавач, дохожда през нощта със свои колеги и залавят Левски. Никола Цветков познал гласа на „вчерашното заптие“. Още нещо: за залавянето на Левски идват само 12 заптиета – на друго място съм чел, че били 20 заптиета. Може ли разумът да допусне, че турският полицейски началник в Ловеч ще изпрати за залавянето на баш комитата Левски само 12 или 20 души заптиета? **Явно е, че не са знаели кого залавят на първо време.**

Къде отива **предателството** на поп Кръстю? А че той може неволно (косвено) да е допринесъл нещо за залавянето му, или че при очната ставка да е казал – това е Левски, още не знам, че е имал предсмъртни думи.

Ето още един цитат от „Родови хроники“ на Фермаджиев, който също говори за субективност. Този баш колега пък иска да изкара владиката Панарет Пашев – вуйчо на Венета Ботева, непременно по-черен от дявола, но... **„Засега не е известно** резултатът от тръгателното писмо на Венета. **Наварно** коравосърдечният владика се е смилил над племенницата си, защото по-късно той **наистина** й е отпуснал помощи. Подчертаво е от мене, за да се види градацията на „обективността“.

Още един път благодаря за труда Ви и за всичко написано. Простете, ако Ви отегчих. Желая Ви здраве, успех по пътя на доброто и нови трудове за народна полза.

С отлично почитание:

Свещник
Рангел ЕЛЕНКОВ
26 март, 1976 г. Перник

Мъченик за вярата от с. Камен, Великотърновско

Не ходим по земя, пропита с мъченическа кръв и по стъпките на светци, за които честно не знаем нищо или сивсем малко.

През 1850-59 г. в с. Чаиркой (дн. с. Камен, Великотърновско) поп Димитър Николов Кочев сърцато се занимавал не само с духовното обгрижване, но и с просвещението на своето паство. Ведно с други свои съселяни-християни построили черква и килийно училище в селото. С това предизвикал гнева на някои турци и бил изгорен жив на клада-листница между селата Асеново и Николаево.

За мъченическия му подвиг за православната вяра свидетелства епическа народна песен от 80 стиха, в която се разказва как поп Димитър се заел с построяването на църквата в Чаиркой, изкарал ферман за нейното изграждане, събрал материал за строителството с местните хора, цанки майстори да построят църквата. Краят на песента описва мъченичеството на свещеника.

ПОП ДИМИТЪР ОТ СЕЛО ЧАИР

Де гиди попа Димитър!
Толкоз попа са ввезли
в Чаиркой село голямо,
бар един не се нает
черковa да си захване,
черковa да си изкара!
Турци са вяра лошава,
турци каи не стават
в Чаиркой черква да има.
Поп Димитр се кае
черковa да си направи,
черковa да си изкара.
Три пъти черква захвана,
три пъти я турци разбаят.
А че си ферман извди
и на селяни думаие:
– Ой ми вази, българи,
българи, още ристяни,
врязгайте руси биволи,
носете бели камъни,
черковa да изкараме!
Правим како правим,
черковa ша са изкара;
попът по селата тръгна
със Божия милост да прси.
Ходиха како ходиха,
просиха како просиха,
тръгнаха да си отиват;
в Черковна са замръкнаи,
за Чаиркой са тръгнаи.
Минаи гора земена,
настаи поле широко,
Боно на попа думаие:
– Попе не, поп Димитре,
тук седи, попе, не ходи,
тук седи да нощуваме,
че ти си имаш душмани:
турци се заканат да те убият,
турци ша те затрият.
Турци са вяра лошава,
турци каи не стават
в Чаиркой черква да има.
Попът на Боня думаие:
– Край кабин няма, Боно не,
край кабин нямa, ша бърдим:
майстори черква изкарбат,
парите да им заплатим.
Бърдеи како бърдеи,
като сред гора дойдоха,
две ми листници горяха.
От гората излязоха
до двамат турци със сиях
и на попа си думаха:
– Я послез, попе, я послез,
я послез, попе, от конче.
Я казвай, попе, я казвай,
я казвай, попе, я думай
кой ми те тебя направи
в Чаиркой черква да правиш?
Не знаеи ли, попе, не знаеи ли,
че тука е село урушко,
тука черковa не става!... –
Попа в огъня бъркаха,
Боня за дрво вързаха;
три пъти попа бъркаха,
три пъти попа излязва.
Най-подир попа ша пуснат,
отгоре ще щаганче,
щаганче черно-омразно,
и на турци си думаие:
— Попа сакън не пущайте,
глава му бърже вземете:
ако си попа изпеж,
ако си живо отиде,
попът ви да затвори.
Че си го те послушаха,
на попа глава отсякоа,
в листница попа бъркаха,
да гори попът да помни,
как прави попът, черковa
във турско село голямо!

Впоследствие подвигът на поп Димитър бил забравен. Следосвобожденската ни интелигенция възприема като проява на добър тон за свещенството да се споменава или с нощ или с нищо. Заслугите на Църквата и православното ни духовенство за оцеляване на нацията и за духовното обгрижване на българите се поценяват. На преден план излизат ярките тържества, посветени на революционерите, а тихият подвиг на мнозина епископи, свещеници, достойни хора потъва в забрава.

Валя ХРИСТОВА

АБОНАМЕНТНА КАМПАНИЯ 2005

ТАЛОН ЗА АБОНАМЕНТ
за „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Посочете изданието и периода от време, за което искате да се абонирате
.....

Име..... Презиме .....
Фамилия.....
гр./с..... п. код ..... общ. .....
обл. .... ж.к./ул. ..... №... бл. .....
вх. ..... ап. ..... тел: .....

Изпращайте на адреса на издателството попълнения талон за абонамент с приложен документ за платен абонамент (банково бордеро или пощенски запис).

Цените на абонамента са на стр. 8.

Кападокия – земя на мъченици, монаси и светители

Областта Кападокия е не само първостепенен световен туристически център със своите глазовзаимаващи природни форми и уникални културни съкровища. Тя е и място за поклонение. Защото тук се е проливала кръвта на мъчениците, тук се е осъществявал невидимият подвиг на отшелниците, тук е звучала проповедта на едни от най-великите учители на Църквата.

Кападокия се намира в сърцето на Мала Азия, югоизточно от столицата на Турция Анкара и обхваща обширна територия с високи плата, хълмове и вулканични върхове между двете големи планински вериги – Понтийските на север и Тавър на юг. На запад тя стига до Соленото езеро, а на изток до река Ефрат.

Христианската проповед навлиза в тези земи още през апостолските времена. Най-прославеният светец родом от тази страна, който с кръста си е свидетелствал за Христа, е св. великомъченик Георгий Кападокийски (Победоносец), загинал за вярата по време на император Диоклециан. По предание за родно място на св. Георгий се сочи районът Потамия (Дерекьой) при днешното село Гюзелкьой, където има древен храм посветен на великомъченика. Негови изображения на бял кон се срещат в почти всички стенописани кападокийски храмове.

Родом от Кападокия е и св. мъченик Йерон (7 ноември), пострадал за Христа също по времето на Диоклециан. От житието на светеца, писано около 600 г., знаем, че за да не попадне в ръцете на езичниците, св. Йерон се е укривал „в една голяма пещера, която не била природна, а била издълбана в скалата с голямо умение". Според преданието гробът на св. Йерон е в един параклис при днешното село Анджилар, а друг скален храм от V век при с. Чаушин се смята за мястото, където се е съхранявала неговата отрязана ръка и където са запазени вотивни изображения от поклонници, благодарни за ходатайството на светеца.

След Миланския указ (313 г.) в цялата империя настава време на възход за християнството. Най-знаменитите кападокийски светители просияват към края на IV век. Това са великите учители на Църквата св. Василий Велики (ок. 330 – 379), св. Григорий Богослов (ок. 330 – ок. 390) и св. Григорий Нисийски (331-394). Тяхното дело обаче се основава на духовните основи положени от предишните поколения. Най-ярък пример в това отношение дава семейството на св. Василий Велики. Освен брат му св. Григорий Нисийски с венеца на светостта са удостоени баба му св. Макрина Старша, майка му св. Емилия, сестра му св. Макрина и другият му брат св. Петър Севастийски.

IV век е действително Златният век на Кападокия. Съхранените до днес стотици скални църкви и манастирски комплекси от следващите времена свидетелстват за набивал разцвет на монашеството, който се основава на положената през този век основа.

В западната част на Кападокия са се намирали древните епископски катедри на св. Василий Велики (Кесария, днешният град Кайсери), на св. Григорий Нисийски (Ниса, днешният град Невшехир) и на св. Григорий Богослов (Назианз, чиито развалини са източно от гр. Аксарай). Точно в този район се намира зона на меки скали от вулканичен произход (туфи), които лесно се поддават на обработка. От незапомнени времена местното население е изсичало пещери и подземни жилища. Тази традиция е усвоена от монашеството и от IV век насетне тук в скалите се създават десетки манастири, стотици църкви и монашески *келии*.

Най-старите от достигналите до нас скални църкви и манастири са от V-VI век, средат се немалко храмове с украса от времето на иконоборството (VIII-IX в.), но най-много са от следващия период до завладяването на Кападокия от селджукските турци – процес, който продължава от XI до XIII в. През това време християнското присъствие тук започва да запада и този упадък продължава през османския период.

Все пак тук се задържа компактно християнско население, което в повечето от селищата е мнозинство чак до гръцко-турската война и последвалото изселване на местните християни в Гърция през 1923 г. Обикновено тези християни биват наричани „гърци", но това название се използва по-скоро като синоним на „православни" без отношение към етническия им произход. Много от тях са турскоговорящи християни. Другите говорят гръцки език, но са наследници на древното местно население. Впрочем по време на арабските нашествия през VII век районът е бил обезлюден и се наложили ромейските императори да преселят в този край славянско население за подсилване на граничната отбрана.

Сухият климат, труднодостъпните пещери и постоянната температура в тях са съхранили безброй стенописани храмове, които превръщат Кападокия в едно от най-големите хранилища на средновековното православно изкуство.

Светът открива тази съкровищница благодарение на французина Гюйом дьо Жерфанион. Той идва за пръв път тук през 1907 г. и остава очарован от невероятната красота на фееричните пейзажи и най-вече от скалните църкви. Целия си по-нататъшен живот той ще посвети на изучаването на кападокийските храмове, а проучванията му ще бъдат издадени в основополагащия труд „Една нова провинция на византийското изкуство: скалните църкви в Кападокия", публикуван в Париж от 1925 до 1942 г.

Описаните от него иконографски програми на кападокийските църкви представят няколко етапа. Най-малко са съхранените от предиконоборския период (V-VII в.). От времето на иконоборството са запазени храмове с нефигуративна украса (кръстове, геометрични форми, растителни мотиви и пр.). Най-прекрасните стенописи ансамбли са от X и XI век. Те представят както столичната константинополска традиция, така и влиянието на източните култури (Сирия, Армения и пр.).

Днес тук има малко останали християни. Преобладаващото население е мюсюлманско. Местността е превърната в туристически рай заради своите невероятни природни красоти и културни дадености.

Но Православието не е просто култура, то е живот и път към Живота. Затова православните поклонници тръгват към Кападокия не само в търсене на красотата (красотата на Творението и красотата на боговдъхновеното художество), но най-вече за да влязат в молитвено и литургийно общение с вечните и богопрославени кападокийци – мъчениците, отшелниците, светителите.

Георги АТАНАСОВ

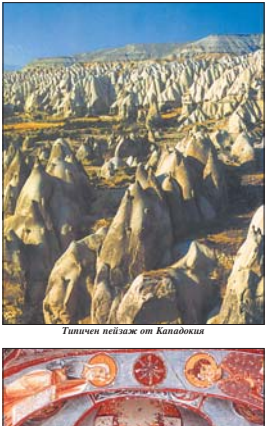

Типичен пейзаж от Кападокия

Стенописи от „Ябълковата" църква, XI в.

Предателството на Юда.
Стенопис от „Тъмната" църква, XI в.

Подземните градове

От незапомнени времена жителите на Кападокия са използвали меките вулканични скали за издълбаването на цели подземни градове, където са се укривали при вражеско нападение. Сложна система от тунели и помещения, разположени на 18 до 20 етажа (повече от 40 метра) под земята, е осигурявала убежище на 20 000 души за няколко месеца. Тази практика е създадена още от времето на хетите, описана е от Ксенофон в неговата книга „Анабазис". Християните наследяват и доразвиват подземните градове, като изграждат в тях храмове, манастири, училища. Така например в най-големия от разкритите досега подземни градове (наречен от туристите Дерикюю, „Дълбокият кладенец") можем да влезем в подземен храм издълбан във формата на кръст на десетки метри под земята. Нито фотографията, нито видеокамерата могат да предадат пространственото усещане на богомолеца, участвал в св. Литургия във вътрешността на самия Кръст.

Изглед от седмия етаж под нивото на земята в подземния град Дерикюю

ПРОДЪЛЖАВА АБОНИРАНЕТО ЗА 2005 г.

„Църковен вестник"		сп. „Духовна култура"	
1 година	21,00 лв.	1 година	18,00 лв.
6 месеца	10,50 лв.	6 месеца	9,00 лв.
3 месеца	5,25 лв.	3 месеца	4,50 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА
СВ. СИНОД, София – 1000
ул. „Оборище" № 4
тел. 987-56-11
тел./факс 980-30-16
e-mail: synpress@abv.bg
Главен редактор
ГЕОРГИ ТОДОРОВ
Ръкописи не се връщат.

Банкова сметка на Синодално издателство на БПЦ
НУВ Биохим, клон Европа – София, пл. „Св. Неделя" № 19
банков код: 660 96 608, сметка: 1018147018
Сумите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в които да се изписва точният адрес и пощенският код на получателя!

Напомняме, че „Църковен вестник" съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.